

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LUCA, CĂTĂLIN

Ghid pentru părinții care pleacă la muncă în străinătate / Catălin Luca, Gheorghe Pascaru, Liliana Foca. - Iași : Terra Nostra, 2009

ISBN 978-973-1888-31-6

I. Pascaru, Gheorghe

II. Foca, Liliana

364.65-053.2

Copyright © 2009, by Asociația Alternative Sociale

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Asociației Alternative Sociale

Editura Terra Nostra

Editură acreditată CNCSIS - Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior

Asociația Alternative Sociale

**Ghid pentru părinții
care pleacă la muncă
în străinătate**

Editura "Terra Nostra" Iași

LISTA AUTORILOR:

Cătălin LUCA - director executiv al Asociației Alternative Sociale, are peste zece ani de experiență în coordonare de proiecte și formare în următoarele domenii: justiția juvenilă, prevenirea și asistența pentru victimele traficului de persoane, abuzul asupra copilului, delincvența juvenilă, migrația și consecințele acesteia.

Gheorghe PASCARU - sociolog și coordonator proiect în cadrul Asociației Alternative Sociale, cu experiență în programe privind problematica copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și exploatarea muncii copilului.

Liliana FOCA - psiholog și coordonator proiect în cadrul Asociației Alternative Sociale, formator în domenii ca: prevenirea delincvenței juvenile, consilierea și orientarea în carieră, asistența victimelor traficului de persoane, asistența copilului singur acasă ca urmare a plecării părinților la muncă în străinătate.

Maricica BUZESCU - director al Centrului Județean de Asistență Psihopedagogică Iași, formator național pentru managementul de proiect, formator al Casei Corpului Didactic Iași, expert în consilierea copilului supradotat în cadrul Universității "Petre Andrei" din Iași, Facultatea de Psihologie și Științele Educației.

Cezar GAVRILIUC - director executiv al Centrului de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Chișinău, Republica Moldova, cu experiență în drepturile copilului, participare și dezvoltarea deprinderilor de viață.

Daniela PLATON - magistru în psihologie, activează la Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Chișinău, Republica Moldova, în domeniile: cercetare, evaluare de proiecte, dezvoltare de materiale didactice și informative.

CUPRINS:

Introducere.....	9
Ce se întâmplă cu copiii despărțiți de părinți	10
Rolul părintelui în funcție de vârsta copilului.....	13
Cum să pregătești copilul pentru plecarea ta.....	17
1. Vorbește cu copilul, vorbește și iar vorbește	17
2. Încurajează independența copilului	19
3. Pregătește relația dintre copil și persoana de îngrijire	20
4. Discutați despre siguranță și comportamente sigure.....	22
Cum să-ți ajuți copilul să se adapteze după plecarea ta	25
Pregătirea copilului pentru (re)întoarcerea părinților	29
Instituții la care poți apela	33

Introducere

Acesta este un ghid pentru părinții care pleacă peste hotare la muncă și sunt nevoiți să-și lase copiii acasă. Este o carte care îi poate ajuta pe părinți și copii să se înțeleagă mai bine și să facă despărțirea mai puțin dureroasă.

Din ea poți afla:

- *Ce se întâmplă cu copiii despărțiți de părinți, cum îi influențează absența părinților și ce riscuri îi amenință.*
- *Care sunt principalele caracteristici psihosociale ale copilului la diferite etape de vârstă și care este rolul tău, ca părinte, în fiecare din ele.*
- *Cum să-ți pregătești copilul pentru plecarea ta la muncă în altă țară, să-l ajuți să se descurce de unul singur, să-i asiguri protecția, să găsești împreună strategii de adaptare și să-i oferi sprijin.*
- *Cum să-ți ajuți copilul să se adapteze după plecarea ta și cum să comunicați la distanță.*
- *Cum să-ți pregătești copilul pentru (re)întoarcerea ta.*
- *Ce instituții în România și Republica Moldova te pot ajuta să previi și să depășești consecințele negative pe care le poate avea asupra copilului plecarea ta la muncă în străinătate.*

O parte din ideile din acest ghid îți sunt cu siguranță cunoscute, altele vor fi noi pentru tine. Unele mesaje incluse aici sunt mai importante pentru copiii de o anumită vârstă sau mai potrivite în funcție de contextul în care au crescut copiii. De aceea sugestiile pe care le vei găsi îți vor fi utile dacă le adaptezi la particularitățile copilului tău.

Ce se întâmplă cu copiii despărțiți de părinți

Reușitele sau insuccesele din viața unui om sunt determinate de experiențele trăite în copilărie. Copilul, în perioadele importante din viața lui - primii ani, clasa întâi, adolescența, bacalaureatul - are nevoie ca părinții să-i fie alături. Părintele este primul și nelipsitul sprijin din viața unui copil.

Oricare ar fi vârsta copilului - chiar dacă nu poate încă să meargă, să vorbească sau să numere, ori este deja un adolescent - el trăiește cu greu plecarea unui părinte sau lipsa ambilor părinți.

Copilul va suferi în lipsa ta. La început îi va fi dor și va plânge. Apoi va fi trist și revoltat, pentru că va trebui să facă față greutăților vieții fără sprijinul tău. Ce se întâmplă, totuși, cu copiii care stau mai mult timp departe de părinți?

Mai multe studii privind situația copiilor rămași fără îngrijire părintească în urma migrației, realizate în Republica Moldova și România în ultimii ani, constată că plecarea părinților în străinătate are mai multe efecte negative asupra copiilor.

Un copil cu părinții plecați peste hotare simte că este singur și lipsit de protecție. Chiar dacă rămâne sub supravegherea unei rude, el se simte părăsit, pentru că nu-i are alături pe cei mai importanți oameni - părinții lui.

Pentru că mama și/sau tata nu-l încurajează și nu sunt aproape când are nevoie, el nu este sigur de sine. Acest copil nu simte că acasă îl așteaptă cineva care ține la el și care îl va întreba cum și-a petrecut ziua. În lipsa ambilor părinți, copilul găsește cu greu o persoană de

încredere cu care să discute despre lucrurile care îl preocupă. Deseori, el nu are cui să împărtășească emoțiile și gândurile. Nu are cu cine să se sfătuiască atunci când întâmpină greutăți în viață.

Copilul care rămâne pentru o perioadă fără părinți, mai ales dacă este mic, se simte dezorientat. În multe cazuri are tulburări de somn, devine agresiv sau foarte trist, nu vrea să comunice, nu-și dorește nimic în afară de reunirea familiei. Dacă aude istorisiri despre oameni care, în căutarea unui loc de muncă în alte țări, au fost supuși abuzurilor sau traficului, copilul este cuprins de teamă pentru viața părinților lui.

Viața de unul singur, cu părinții departe, înseamnă pentru copil și multe situații noi la care trebuie să se adapteze: administrarea banilor și repartizarea timpului, prepararea hranei și îngrijirea fraților mai mici, luarea deciziilor zilnice legate de gospodărie și de școală. Deseori, copilul nu este pregătit să se descurce singur cu toate aceste sarcini.

De multe ori, din cauza acestor condiții de viață, scade reușita lui școlară. Activitățile care erau cândva obișnuite pentru copil - sport sau dansuri - care îi făceau plăcere, îl ajutau să se dezvolte și să se afirme, încep să fie neglijate din diferite motive: fie că nu mai are timp, fie că nu-l mai interesează.

Atunci când copilul se simte singur, când nu poate comunica în fiecare zi cu ceilalți membri ai familiei, deseori grupul de prieteni devine un loc în care el se simte important și își poate împărtăși emoțiile care îl copleșesc. De obicei, acest grup de prieteni este alcătuit din copii în aceeași situație - cu părinții plecați.

O altă consecință a lipsei părinților din viața copilului pentru o perioadă îndelungată este răcirea relațiilor dintre voi. Chiar dacă

tuturor copiilor le este foarte dor de părinți și mulți copii comunică destul de des cu ei la telefon, menținerea unei relații apropiate și calde pe această cale este extrem de grea. La telefon este mai greu să gesticulezi, să exprimi sentimente, să simți o strângere de mână sau să arăți afecțiunea. Pentru a compensa lipsa de dragoste și susținere, mulți copii demonstrează celorlalți, prin haine și lucruri scumpe, bunăstarea materială de care se bucură.

Bunăstarea materială le oferă oportunități de dezvoltare, dar în același timp îi poate face mai vulnerabili. Unii colegi și adulți le invidiază situația financiară. Faptul că unii copii locuiesc singuri și afișează bunurile primite de la părinți, poate atrage oameni care vor să profite de ei. De multe ori bunăstarea oferită de părinți nu este constantă, iar acești copii pot recurge la acțiuni ilegale pentru a menține nivelul de viață cu care s-au obișnuit.

Rolul părintelui în funcție de vârsta copilului

Evoluția unui copil, de la naștere până la vârsta adultă, presupune parcurgerea unor etape în cadrul cărora rolul părintelui este uneori decisiv pentru asigurarea unei dezvoltări normale a copilului lor din perspectivă psiho-socială. Aceste etape au fost împărțite de către psihologi pe diferite grupe de vârste, în funcție de achizițiile specifice (cognitive, verbale, afective, sociale). Abordarea propusă în acest material cuprinde stadialitatea lui Erik Erikson, psihanalist și cercetător în domeniul psihologiei dezvoltării, autorul celor opt stadii ale dezvoltării psihosociale a omului. Pentru că acest ghid se referă la copii vom face o trecere în revistă a stadiilor până la vârsta adolescenței inclusiv.

O primă grupă de vârstă este cea **de la naștere la 1 an**. În acest prim stadiu se formează sentimentul de încredere versus neîncredere în ceilalți. Aceasta este perioada în care copilul este complet dependent de părinții săi sau de persoana de îngrijire pentru satisfacerea nevoilor de bază (hrană, somn, igienă, căldură, alinarea disconfortului fizic declanșat de răceli, creșterea dinților etc.) și a nevoilor afective (prezența constantă a unei persoane de referință pe care o recunoaște după miros, glas, atingere și mai apoi după trăsăturile feței). În această etapă de vârstă copilul își exprimă nevoile menționate mai sus prin plâns. Prezența constantă a unei persoane care să răspundă plânsurilor bebelușului va conduce la dezvoltarea unei atitudini încrezătoare și la speranța în viitor a acestuia. Nesatisfacerea acestor nevoi într-un mod favorabil va avea ca repercusiuni dezvoltarea sentimentului de neîncredere și de teamă a copilului, adolescentului și - mai târziu - a adultului față de viitor, față de mediul înconjurător, speranța fiind de asemenea afectată. De aceea este important pentru voi, ca părinți, să fiți alături de copilul vostru, să-i asigurați bebelușului o prezență constantă care vine în întâmpinarea nevoilor sale.

Stadiul 1 - 3 ani sau „**copilăria mică**”. În această perioadă se dezvoltă sentimentul de autonomie și încredere în sine. Acest lucru înseamnă că între 1 și 3 ani copilul începe să exploreze, vrea să apuce

și să facă anumite lucruri cu riscul de a greși, devine curios, cercetează lucrurile care-l înconjoară. Este important să încurajezi copilul să exploreze. Acest lucru va conduce la dezvoltarea sentimentului de siguranță și la o evaluare pozitivă a propriilor inițiative însemnând că, odată cu vârsta, copilul - și apoi adultul - va fi o persoană sigură de sine, capabilă să ia și să își asume decizii cu privire la viitorul său etc. Absența încurajărilor va conduce, în schimb, la pierderea încrederii în faptul că propriile decizii sunt bune sau la evitarea luării și asumării deciziilor.

Grupa de vârstă **3 - 6 ani** sau „**copilăria mijlocie**” se caracterizează prin dezvoltarea semnificativă a vocabularului copilului (de la 100 de cuvinte la vârsta de 3 ani până la 5000 de cuvinte la vârsta de 6 ani). De asemenea apare imitarea adultului și identificarea, de regulă, cu părintele de același sex. Copilul începe să gesticuleze așa cum fac părinții, să folosească expresiile auzite în casă sau la grădiniță și ia ca model părintele de același sex (băiatul se identifică cu tatăl, fetița cu mama). Totodată, copilul începe să-și descopere abilități motorii (mișcărilor devin mai fine), să interacționeze mai mult cu cei din jur.

Deseori, copilul de această vârstă va încălca interdicțiile impuse de părinți. Rolul părinților în aceste situații este de a fi, pe de o parte suportivi, iar pe de altă parte, consecvenți în aplicarea măsurilor disciplinare. Este foarte important ca atunci când spui copilului că un anumit comportament (de ex. aruncarea jucăriilor pe jos) nu este bun, să îi explici de ce nu este bun, iar dacă vei fixa o pedeapsă pentru repetarea aceluși comportament, să menții această hotărâre. Dacă într-o zi decizi că trebuie să îl pedepsești pe copilul tău pentru că a aruncat jucăriile pe jos, iar în altă zi vei considera acest gest ca fiind amuzant și vei râde, cu altă ocazie copilul fie va dori să te amuze și va arunca din nou jucăriile, fie va fi confuz și nu va cunoaște când anume acest comportament este bun și când nu. Menținerea sistemului de pedepse și explicarea motivelor pentru care hotărăști acele pedepse sunt foarte importante deoarece, astfel, copilul va învăța că nu toate lucrurile îi sunt permise, va învăța anumite limite ale comportamentului său, dar în același timp va continua să exploreze și va învăța să-și asume responsabilitățile care îl vor conduce la dezvoltarea simțului de inițiativă.

De asemenea, în cazul copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 6 ani apare curiozitatea sexuală manifestată prin explorarea propriului corp, interes pentru propriile organe genitale și întrebări privind originea sa („De unde vin copiii?”, „Cum au ieșit ei din burtică?” etc.). Curiozitatea sexuală a copiilor este sănătoasă și dă dovada unei curiozități mai largi cu privire la viață și lumea care-i înconjoară. Deci, dacă ești întrebat, răspunde. Nu folosi termeni tehnici, spune adevărul și spune-l într-un mod cât mai simplu.

Așadar, vârstele 3-6 ani sunt vârstele curiozității și ale testării limitelor. Prezența adecvată a părinților în viața copilului în această perioadă va conduce la dezvoltarea de către copil a unui sentiment de siguranță de sine și încredere în ceea ce privește inițiativa personală.

Stadiul de dezvoltare **6 - 12 ani (copilăria mare)** se caracterizează prin achiziționarea de cunoștințe și deprinderi noi, cu precădere prin intermediul școlii (achiziționarea scris-cititului și calculului matematic). În ceea ce privește dezvoltarea minții, dacă la 7 ani spiritul critic al gândirii este evident, la 8 ani gândirea se detașează prin independența sa, iar la 9 - 10 ani, aceasta se distinge prin flexibilitate. Totodată, începerea școlii presupune și prima comparație cu ceilalți copii de vârsta sa. De aceea, este foarte important să eviți să compari copilul cu alți colegi și/sau frați mai mari sau să introduci un sistem de recompense și pedepse în funcție de nota primită la școală, de cât de corect și-a făcut temele etc. O astfel de atitudine va dezvolta la copil un sentiment de inferioritate și de neîncredere în sine care se va traduce la vârsta adultă prin sentimentul de inadecvare.

Adolescența sau grupa de vârste **12 - 18 de ani** poate fi definită ca o perioadă în care adolescentul încearcă să-și dezvolte o identitate personală și să-și clarifice anumite interese profesionale. Totodată, adolescența este perioada în care se formează comportamente specifice rolului sexual. Confuzia de rol, întrebarea „Cine sunt eu?” constituie laitmotivul adolescenței. În căutarea propriei identități, comportamentele adolescentului variază de la altruism (dorește să îmbrățișeze cauzele cele mai dificile, să se dezvolte cât mai mult) la comportamente nedorite, care sunt de cele mai multe ori cauzate tocmai

de conflictele sale interne (agresivitate verbală și/sau fizică, fumat, consum de alcool etc., toate acestea constituind încercări de adaptare socială). Este important în această etapă de dezvoltare să încurajezi autonomia copilului tău și în același timp să păstrezi un control asupra independenței pe care i-o acorzi. Realizarea balanței între cele două va conduce la dobândirea de către adolescent a percepției de sine ca o persoană consecventă, cu o identitate personală puternică. În caz contrar, rezultatul poate fi auto-izolarea (fizică și/sau psihică) și conturarea unei identități negative. În cazul fetelor, acestea pot amâna dezvoltarea identității până la găsirea partenerului de viață.

Cum să pregătești copilul pentru plecarea ta

Oamenii se simt bine când viața lor este stabilă și previzibilă. Dar cum ne simțim atunci când ne confruntăm cu o schimbare? Noutatea și schimbările ne aduc întotdeauna îngrijorare, stres și ne cer să ne adaptăm. Plecarea părinților peste hotare este o astfel de situație pentru un copil.

Despărțirea este grea nu doar pentru cei maturi. Copiii suferă și ei, iar adulții vor să-i protejeze de suferință. „Când să-i spun copilului că plec?”, „Să-i zic acum sau înainte de plecare?”, „Ce să fac dacă refuză să mă înțeleagă?”.

Copiii și adulții nu sunt unii împotriva altora: uneori, ei pur și simplu nu găsesc înțelegere unii pentru alții. Ce poți face pentru a găsi înțelegerea copilului atunci când e vorba de plecare? Ce poți face pentru a înțelege ce simte copilul?

1. Vorbește cu copilul, vorbește și iar vorbește

Părinții deseori nu vorbesc cu copiii despre plecare pentru că le este frică de reacțiile lor. E normal, oamenii vor să evite conflictele și emoțiile negative puternice. Însă drumul spre iad e pavat cu intenții bune, spune o zicală. Evitând o confruntare deschisă, părinții ar putea să le facă copiilor mai mult rău decât bine.

Copilul trăiește despărțirea de părinți ca pe ceva profund negativ, ca pe o nedreptate. Unii copii ajung să creadă că plecarea părinților este un complot împotriva lor sau o pedeapsă pentru că au făcut ceva „rău”. Cum să-ți protejezi copilul de astfel de gânduri? Să-i oferi înțelegere și să vorbești cu el.

Vorbește despre plecarea ta cu mult timp înainte. Fii pregătit(ă) de faptul că s-ar putea ca la început copilul să reacționeze negativ. Dar el trebuie informat și, cu cât mai devreme, cu atât e mai

bine. El oricum simte că „se întâmplă ceva” și vrea să știe ce. Oferă-i timp să se obișnuiască cu ideea că nu va mai locui în aceeași casă cu mama și/sau cu tata. Pentru copil, familia este formată din oameni care trăiesc în aceeași casă. Îi este greu să-și imagineze că tata sau mama nu mai locuiesc împreună cu el, nu-i vorbesc în fiecare zi, nu-i pregătesc dejunul și nu se mai uită cu toții la televizor. Copilul își imaginează aceste situații, își pune multe întrebări. Dacă ești alături, îl poți asculta și ajuta să înțeleagă multe lucruri. Dacă are nevoie de timp să se obișnuiască cu gândurile despre plecarea ta, acordă-i acest timp și apoi reveniți la subiect ca să discutați mai multe.

Arată-i copilului că înțelegi ce simte. Fiecare copil își manifestă suferința diferit, în funcție de vârstă, temperament și altele. Poate deveni furios sau se poate închide în sine. Cum vorbim cu el atunci când suferă?

la în seamă sentimentele copilului și vei putea¹:

- Să identifici sentimentele copilului, să le „traduci” în cuvinte: „Pari tare dezamăgit. E normal să te superi când știi că am putea fi împreună, iar eu trebuie să plec pentru că nu am de lucru aici”.
- Să recunoști sentimentele copilului printr-un sunet sau cuvânt. „A-a”, „D-a-a-a”, „Aha”, „Așa e”. Când el vorbește, ascultă-l, fii alături.
- Să-i oferi prin fantezie ceea ce nu-i poți da în realitate: „Ce grozav ar fi să avem o baghetă fermecată (un covor zburător etc.) ca să ne vedem de câte ori dorim!”.

Explică-i copilului cum ai/ați ajuns la ideea de a pleca peste hotare. Astfel poți pregăti copilul, ajutându-l să înțeleagă mai bine evenimentul care va veni. Evită să pui accent pe faptul că plecarea este pentru binele lui. El ar putea să-ți reproșeze că nu are nevoie de asta, că ar prefera să rămâi, ar putea să se simtă vinovat. Este important să spui copilului că nu el este cauza plecării tale/voastre. Fii sigur că el este capabil să te înțeleagă. Cuvintele îl ajută să se liniștească și să nu se simtă vinovat.

¹ *Copilul meu e singur acasă. Carte pentru părinții care pleacă la muncă peste hotare*, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, URMA ta, Chișinău, 2007.

Nu-ți impune autoritatea. Evită să-i spui: „Asta este situația, va trebui să faci ceea ce îți spun!”. Lasă copilul să înțeleagă că poate discuta cu tine diferite lucruri legate de plecare și de viața lui autonomă. Este o situație dificilă, căreia copilul trebuie să-i facă față. Dacă părinții încearcă să discute altfel decât de pe poziții de forță, copilul va putea să suporte mai ușor situația.

Alegeți împreună strategiile de adaptare. Găsiți împreună modalitățile care îl vor ajuta pe copil să se adapteze mai puțin dureros la viața în lipsa ta/voastră - convorbiri telefonice frecvente, ocazii de a-și dezvolta diferite capacități, suportul unei rude etc.

Gândește-te împreună cu copilul cine sunt persoanele la care ar putea apela în caz de nevoie și faceți împreună o listă a lor - rude, vecini, asistentul social, dirigintele sau alți profesori. Vorbește cu aceste persoane și asigură-te că ele vor putea răspunde la apelul copilului.

Încearcă să te adresezi copilului cu respect, comunicându-i în același timp sentimentele și dorințele tale²:

- „Și eu îmi fac griji, deoarece și pentru mine este o situație nouă. Vrei să discutăm despre asta?”
- „Înțeleg că în unele situații este greu să iei decizii. Ți-ar plăcea să planificăm împreună...”
- „Am nevoie să știu că ești în siguranță aici, fără mine. Ești dispus să vorbim despre o persoană care să aibă grijă de tine?”
- „Mi-aș dori să discutăm, să avem aceeași părere despre... (acest lucru)”.

2. Încurajează independența copilului

Un copil are nevoie de independență, ca să devină mai matur și mai puternic. Părinții care învață copilul să fie independent și să se bazeze pe propriile forțe vor câștiga aprecierea, respectul și

² *Copilul meu e singur acasă. Carte pentru părinții care pleacă la muncă peste hotare*, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, URMA ta, Chișinău, 2007.

dragostea lui. Părinții care sunt atenți la evoluția copilului îi oferă ocazii să-și dezvolte capacitățile și să devină independent. Astfel, copilul acumulează experiențe valoroase care îl ajută în viață. Cu siguranță, el are nevoie de suportul și ghidarea adulților în acest proces de maturizare.

Încearcă să-ți imaginezi mai multe **situații de fiecare zi în care copilul tău va trebui să se descurce singur**: acasă, la școală, în comunitate, în stradă, cu rudele, cu necunoscuții, în gestionarea banilor și timpului, cu frații. Discutați despre toate acestea și încurajați-l să exerseze luarea deciziilor. Aceste discuții sunt foarte prețioase.

Acordă încredere copilului, oricât de mic ar fi el, respectă-i opinia și demnitatea, implică-l în luarea deciziilor. Oferă-i posibilitatea de a alege și respectă-i dorințele.

3. Pregătește relația dintre copil și persoana de îngrijire

Persoana de îngrijire este persoana pe care o alegi să aibă grijă de copil, să-l supravegheze, să-l ajute, să fie responsabilă pentru viața și securitatea copilului în lipsa ta/voastră.

Decideți împreună cu copilul cine va avea grijă de el: cu cine va rămâne, ce responsabilități va avea această persoană și care vor fi îndatoririle copilului, de exemplu: să țină cont de opinia persoanei de îngrijire, să i se adreseze când va avea nevoie de ajutor, să-l anunțe când pleacă undeva, să fie respectuos, să-l ajute la treburile casnice.

Primul lucru la care trebuie să te gândești atunci când decideți cu cine rămâne copilul este dacă persoana are un comportament adecvat. Există cazuri în care copilul devine martor sau chiar victimă a unor comportamente periculoase din partea persoanei în grija căreia a rămas - consum de alcool, exploatare prin muncă, abuz, inclusiv sexual.

Discută cu viitoarea persoană de îngrijire și stabiliți clar care vor fi responsabilitățile acesteia, de exemplu: să aibă grijă de sănătatea, alimentația copilului, să urmărească activitatea lui școlară, să discute periodic cu profesorii, să-l ajute la distribuirea cheltuielilor, să te contacteze în caz de urgență.

Solicită persoanei de îngrijire să ofere copilului sprijin emoțional. Asigură-te că aceasta sau alte persoane din anturajul copilului vor putea discuta cu el și despre alte lucruri decât despre mâncare și școală. Multe dintre persoanele care au în grijă copii cu părinți plecați consideră că satisfacerea nevoilor copiilor pentru hrană și adăpost este principala lor sarcină. Această atitudine poate accentua izolarea și închiderea în sine a copiilor. Pentru a fi sănătos, copilul, ca oricare dintre noi, are nevoie de sprijin, respect, acceptare, dragoste, prietenie.

Evită să încurajezi o atitudine a copilului față de persoana de îngrijire ca față de părinte. Nu-l lăsa nici pe cel care îl va supraveghea să creadă că el va fi „părintele” copilului. Copilul, mai ales adolescentul, preferă să vadă în persoana de îngrijire un partener, un prieten, pe cineva cu care să poată vorbi de la egal la egal. Însă oricât de bun ar fi un om, el nu poate înlocui părintele. Acest lucru este înțeleș și de copil. Unii dintre ei devin „obraznici”, neascultători tocmai pentru că vor să protesteze față de încercările persoanelor de îngrijire de a-și impune autoritatea.

Asigură-te că persoana de îngrijire înțelege importanța participării copilului la diferite activități, nu numai la școală, dar și în grupul de prieteni. Uneori, aceste persoane tind să controleze prea mult viața și comportamentul copiilor, să le atribuie multe sarcini, cu scopul de a limita riscul de implicare a acestora în activități periculoase.

Vorbește cu persoana de îngrijire despre respectarea spațiului personal și intimității copilului. Aceasta este foarte important indiferent de faptul dacă ați decis că el va locui singur, va fi vizitat de supraveghetor sau va sta cu acesta chiar la el în casă. Este potrivit ca persoana de îngrijire să-și stăpânească teama și curiozitatea exagerate, să respecte secretele, jurnalul personal, lucrurile personale

ale copilului, în nici un caz să nu se implice în convorbirile cu prietenii lui sau cu părinții.

Sugerează persoanei de îngrijire să vorbească cu copilul despre tine/voi, părinții lui. Aceste discuții îl ajută să-și exprime emoțiile, să înțeleagă unele lucruri, să-și simtă părinții aproape. Este important ca persoana de îngrijire să-i spună copilului că părinții continuă să răspundă la nevoile lui, chiar dacă nu pot să-l vadă. Nu este potrivit ca supraveghetorul să-i spună copilului că părinții au plecat „pentru binele lui”, ca să-i cumpere jucării, telefoane mobile, haine scumpe, case. Aceasta îl face pe copil să se simtă vinovat.

Este important să legalizați relația cu persoana de îngrijire. Pentru aceasta, întocmește la primărie un set de acte, prin care această persoană este desemnată legal în calitate de tutore al copilului tău. Astfel te vei asigura că el a rămas în mâini bune și, în același timp, persoana în grija căreia ți-ai lăsat copilul își va mări responsabilitatea pentru acesta. Tutorele va avea dreptul să facă demersuri în favoarea copilului și să obțină diferite beneficii prevăzute de lege. Autoritățile locale și administrația școlii vor ști la ce adult din comunitate să apeleze atunci când vor avea nevoie să intervină pentru a rezolva o eventuală problemă legată de situația copilului.

4. Discutați despre siguranță și comportamente sigure

Asigură-te că apartamentul sau casa este un spațiu sigur pentru copil: lacătul la ușă funcționează, medicamentele se păstrează în spațiu separat, sistemele de încălzire funcționează fără riscuri. Vorbește cu el cum să procedeze în caz de urgențe sau accidente. Scrieți împreună numerele de telefon ale unor oameni - resursă care îți pot ajuta copilul în situații dificile.

asistentul social din primărie _____

serviciul urgență (salvarea) _____

medicul de familie _____

secția de poliție _____

serviciul pompieri _____

inspectorul pentru drepturile copilului / DGASPC _____

telefonul copilului _____

Discută cu copilul despre comportamentul său în diferite situații dificile sau în care este amenințată integritatea lui fizică și psihică. Asigură-te că el poate să opună rezistență propunerilor pe care le consideră periculoase din partea altor persoane. Spune-i unde să se adreseze pentru asistență medicală sau psihologică.

Vorbește-i despre pericolele ce pot apărea în cazuri de ebrietate, inclusiv despre șofatul sub influența alcoolului. Asigură-te că are acces la informații despre droguri, alcool, fumat, infecții cu transmitere sexuală și pericolul pe care acestea le reprezintă pentru viața, sănătatea și oportunitățile sale de viitor.

Discutați despre așteptările pe care le ai ca părinte față de comportamentul lui în lipsa ta. De exemplu, îți dorești să frecventeze școala și activitățile extrașcolare. Vorbește-i despre cum să primească în vizită prieteni, cât timp și în ce scop să folosească televizorul sau computerul etc. Spune-i deschis ce și cui dorești să spună despre plecarea și aflarea ta/voastră în străinătate.

Discută cu copilul despre viitor. Vorbiți despre planurile tale și aspirațiile lui. Află ce-i place și ce nu-i place. Informați-vă despre posibilitățile educaționale și opțiunile referitoare la profesie și carieră.

Încurajează copilul să solicite ajutorul tău sau al altei persoane adulte atunci când nu se descurcă de unul singur. Ajută-l să înțeleagă că a cere ajutor este un lucru firesc și nu este nimic rușinos. Vorbește-i despre situațiile în care și tu ai apelat la ajutorul cuiva.

Cum să-ți ajuți copilul să se adapteze după plecarea ta

Vorbele sunt cheia **pentru ușa care s-a închis atunci când plecați**. Scrisorile și discuțiile dese la telefon sunt o modalitate potrivită pentru părinții plecați de a fi prezenți zilnic în viața propriilor copii. Comunică cât mai mult posibil cu copilul - la telefon, prin internet, prin scrisori și cărți poștale, prin vorbe aduse acasă de consăteni, vecini sau rude - și în relația ta cu copilul ar putea să se întâmple minuni. Vorbește cu copilul tău atunci când este foarte mic sau a ajuns adolescent, când este trist sau bolnav, când nu știe ce să facă sau când se bucură, când sunteți toți acasă sau cineva dintre voi e departe.

Uneori și comunicarea fără cuvinte este puternică, însă de departe, la telefon sau în scrisori, nu poți da afirmativ din cap și nu poți ridica sprâncenele ca semn de întrebare. Iată de ce ar fi bine să exprimi în cuvinte ceea ce vrei să spui, ceea ce simți, ce te interesează, ce te îngrijorează. Spune în cuvinte copilului că îl iubești și îl înțelegi.

Ascultă care sunt sentimentele și nevoile copilului tău. Telefonul nu este doar de vorbit, ci și de ascultat. Acceptă sentimentele copilului: „Cred că ești supărat. Înțeleg că ceva te necăjește. Vrei să-mi spui ce anume?” Copiilor le este greu să adopte un comportament pe care îl cerem, dacă emoțiile și sentimentele lor sunt neglijate.

Arată-i copilului că-i înțelegi sentimentele. Nu nega, crezând că așa îi vei ușura situația, și nu spune ce „ar trebui” să simtă. „Dacă ai fi avut mai multă grijă...” „Nu trebuie să fii trist”, „Nu știi de ce te-ai înfuriat”. Dimpotrivă, acceptându-i emoțiile, vei fi alături, vei fi prezent, iar copilul se va simți bine discutând cu tine lucruri care îl preocupă. De asemenea, simțind deschiderea ta de a comunica, el nu va ezita să-ți spună ce simte și în viitor.

Pentru a-i arăta copilului că-i înțelegi sentimentele, spune³:

- „Înțeleg că nu ți-a fost ușor să...”
- „Cred că te-ai simțit jignit!”
- „Îmi dau seama că te frământă...”
- „Ți-a ieșit așa cum ai vrut?”
- „Dacă vrei să vorbești despre asta, sunt gata să te ascult!”

Interesează-te despre diverse lucruri din viața copilului tău, pentru a păstra o relație bună cu el. Discutați, fără a-l critica, despre: cercul lui de prieteni, activitățile pe care le face împreună cu aceștia, cum se descurcă la școală, în gospodărie, cum se simte, ce evenimente importante pentru el au loc, cum este relația lui cu cei apropiați ș.a.

Formulări care „deschid” comunicarea⁴:

- „Ce ai mai făcut azi?”
- „Ce se întâmplă pe la școală?”
- „Cum ai dormit aseară, dar ieri?”
- „Ce fac prietenii tăi?”
- „Cum te împaci cu...?”
- „Ce crezi că trebuie să facem în privința asta?”
- „Ce părere ai despre...?”
- „De ce pari obosit?”
- „Povestește-mi cum a trecut ziua de azi!”
- „Spune-mi mai multe despre...”
- „Te ascult!”

Pune întrebări deschise, la care nu se poate răspunde simplu „da” sau „nu”. Vei da astfel copilului posibilitatea să-ți spună mai multe despre sentimentele lui și evenimentele importante pentru el.

Explică-i copilului de ce trebuie să se comporte într-un fel sau altul și ce ai în vedere când spui: „să fii cuminte”, „să nu-ți faci de cap” sau „să nu ieși din vorba bunicilor sau rudelor”. Povestea

³ *Copilul meu e singur acasă. Carte pentru părinții care pleacă la muncă peste hotare*, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, URMA ta, Chișinău, 2007.

⁴ *Ibidem.*

caprei cu trei iezi este nu doar despre: „Nu deschideți ușa străinilor”. Este o poveste în care capra interzice, dar nu explică de ce. Și atunci apar problemele.

Încurajează copilul, spunându-i cuvinte care să-i sporească încrederea în forțele lui. Copiii sunt foarte sensibili la ceea ce le spun adulții. Ei se simt răniți atunci când sunt criticați. În diferite situații, la telefon sau în perioada vizitelor, nu uita să-i spui copilului vorbe care să-l încurajeze:

Dacă vrei să-ți încurajezi copilul, spune⁵:

- „Mă faci să mă simt bucuros (fericit), când aud asta”
- „Mulțumesc!”
- „Asta numesc eu să fii grijuliu (politicos, curajos, corect...)”
- „Cred că îți reușește să...”
- „Sunt convins că vei reuși să...”
- „Doar oamenii puternici procedează așa...”
- „Ți-a reușit asta, continuă!”
- „Văd că îți merge bine la școală...”

Respectă-ți promisiunile. Nimic nu este mai frustrant, mai descurajant și mai supărător pentru un copil decât o promisiune neținută. Copilul așteaptă ceva ce nu vine și își pierde astfel încrederea în cuvintele date de adulți. Fii cât se poate de realist atunci când îi promiți copilului tău că îl vei suna zilnic, îi vei cumpăra lucrul pe care și-l dorește sau că te vei întoarce acasă de sărbători.

Nu compensa lipsa ta de acasă prin multe cadouri. Încearcă să analizezi de ce faci acest lucru. Poate din cauza că te simți vinovat(ă)? Dar, în acest caz, îți satisfaci nevoia personală de a scăpa de sentimentul vinei. Asta nu are nimic comun cu nevoile copilului. Cadourile frecvente îi arată copilului că dragostea poate fi înlocuită cu valori materiale. Asta îți dorești? Ai vrea să procedeze și el așa cu tine? Nimic în lume nu poate să-l înlocuiască pe tata sau să țină locul mamei. Nu totul se cumpără.

⁵ *Copilul meu e singur acasă. Carte pentru părinții care pleacă la muncă peste hotare*, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, URMA ta, Chișinău, 2007.

Menține legătura cu persoana de îngrijire, bunicii și alte rude. Dacă există neînțelegeri între copil și aceștia, ascultă toate părțile implicate și nu te grăbi să învinuiești pe cineva. Poate că fiecare are dreptatea lui.

Vorbește și cu profesorii. Copilul petrece la școală mult timp, dirigintele îl observă, îl cunoaște, vede cum se descurcă, îl poate influența. Profesorii îți pot spune despre copil lucruri pe care altfel nu le poți afla. La rândul lor, profesorii diriginți au și ei nevoie de înțelegere și susținere atunci când încearcă să răspundă la nevoile copilului tău.

Fii conștient(ă) de schimbările care se produc în absența ta. Copiii cresc în perioada despărțirii, se maturizează, iar părinții rămân adesea cu imaginea pe care o aveau despre ei în trecut. Este important, ca părinte, să fii conștient(ă) că, de fapt, copilul tău crește, se dezvoltă și vrea să fie tratat ca adult, ca partener, nu de pe poziții de superioritate. Pentru asta, ar fi bine să comunici cu copilul permanent, să ții o legătură strânsă, să faceți schimb de fotografii și de planuri de viitor.

Pregătirea copilului pentru (re)întoarcerea părinților

Momentul separării de părinți este greu de suportat de copii. Mulți cred că, dacă copilul este mic nu înțelege prea mult din acțiunile pe care le întreprind părinții. De aceea nu-l fac părtaș la decizii care au influență și asupra destinului lui. De cele mai multe ori copiii află în ultimul moment despre decizia părinților de a pleca la muncă în străinătate. În această situație copilul se simte eludat, marginalizat, lipsit de valoare și de importanță. De aceea, momentul despărțirii trebuie pregătit cu atenție. La fel se întâmplă și atunci când părinții se întorc.

Așa cum la plecarea părinților copiii trec printr-un proces profund de adaptare, la întoarcere totul se repetă dar în sens invers. Copiii trebuie să se obișnuiască, să se readapteze cu prezența părinților.

Iată câteva lucruri pe care puteți să le faceți pentru a face această tranziție mai ușoară:

- Discutați problema în “consiliul” de familie! Părintele rămas sau persoana de întreținere trebuie să discute despre întoarcerea în familie a celui plecat.
- Redați copilului încrederea în responsabilitatea părintelui.
- Creați-i timp să se obișnuiască cu această idee! După plecarea părintelui, copilul s-a schimbat. Și părinții s-au schimbat.
- Unii dintre copii au căpătat tot felul de tulburări (timiditate, minciună, izolare socială, agresivitate, pasivitate, labilitate emoțională, anxietate, incapacitate de concentrare, frustrare, ostilitate verbală, incapacitate de a respecta un program, teamă de destăinuire, depresie, negativism, resentimente față de părinți). Este bine să-i acorzi copilului răgaz pentru a ajunge din nou la un echilibru interior, după experiența perturbantă și dureroasă a părăsirii trăită la plecarea la muncă în străinătate a părinților.
- În cazul în care copilul s-a atașat de părintele prezent sau de persoana de îngrijire, poate să-l perceapă pe părintele, care a plecat și se întoarce, ca pe un intrus care distruge armonia care s-a instalat, cu atât mai mult cu cât vechile suferințe, temeri,

tristeți sau culpabilități îl fac să se întrebe dacă mai poate crede în acel părinte. Nu știe dacă poate să mai creadă în securitatea pe care i-o poate oferi acesta. Oferiți copiilor încrederea în protecția și îngrijirea părintească.

- Unii s-au obișnuit să îndeplinească roluri pe care le au părinții. Le este greu să accepte intervenția părintelui. Se pot simți frustrați de pierderea locului pe care l-au avut în familie. Concurența cu părintele care se va întoarce poate fi depășită dacă i se va vorbi despre aceasta.

Comunicarea cu copilul a devenit dificilă?

Persoanele care îngrijesc acum copilul trebuie să pregătească copilul ținând cont de câteva cerințe. Este important:

- ✓ să manifeste răbdare, să evite ironia și critica;
- ✓ să identifice și să explice sentimentele copilului;
- ✓ să prezinte soluții;
- ✓ să sublinieze orice atitudine pozitivă;
- ✓ să amplifice încrederea în sine a copilului;
- ✓ să manifeste în toate împrejurările afecțiune;
- ✓ să promoveze un climat de toleranță, acceptare față de copil.

Părinții întorși par nerăbdători să-și seducă cu orice preț copilul, sufocându-l cu demonstrații de iubire și cu cadouri. Aceste avansuri, intenționate, pot să-l neliniștească pe micuț care a dezvoltat loialitate pentru părintele sau persoana de îngrijire de care s-a atașat. Copilul poate fi prevenit asupra acestor manifestări ce urmează să apară în comportamentul părintelui care se va întoarce.

- Pregătește-i pe copii să știe să comunice eficient, asertiv, calm și liniștit.
- Vorbește copiilor despre avantajele întoarcerii părinților din nou acasă alături de ei.
- Uneori bunicii răsfăță copilul, iar unii părinți vor fi mai autoritari. Cât timp sunt plecați, părinții pot fi mai clementi, mai iertători cu greșelile pe care le fac copiii. La întoarcere pot renunța la această clemență.

Comunicarea cu copilul mic - formarea abilităților de comunicare la părinți

Între părinți și copii se poate instala o varietate de stiluri de relaționare, printre care amintim:

- **stilul privativ** - fundamentat pe privațiunea de drepturi ale copilului pentru orice acțiune nedorită de părinți;
- **stilul punitiv** - bazat pe pedeapsă, bătaie;
- **stilul umilitor** - în care se folosesc mijloace de învinovățire și umilire a copilului, pe crearea sentimentului de culpă la copil în scopul de a-l domina;
- **stilul rejectiv** - de marginalizare și respingere, de neimplicare în deciziile majore ale familiei;
- **stilul supraprotector** - prin care adultul limitează libertatea de decizie a copilului de teama de a nu-l lăsa să greșească, îl sufocă prin exagerarea protecției și dragostei pe care le poartă;
- **stilul supraimplicat** - de folosire forțată a copilului la treburile adulților chiar dacă sunt mult prea dificile;
- **stilul asertiv** - care creează copilului posibilitatea de a-și apăra drepturile și de a-și manifesta libertatea, de a-și exprima opiniile și dorințele, de a avea inițiativă și decizie în cadrul familiei;
- **stilul pasiv, neglijent** - de neimplicare în problemele copilului;
- **stilul abuziv** - fundamentat în reacția autoritară a adultului versus supunerea copilului.

„Am plecat în Italia pentru ca și copilul meu să aibă tot ce-i trebuie ca și alți copii.”

„Am patru copii și vreau să nu le lipsească nimic.”

„Pentru copii plec, pentru ei mă sacrific.”

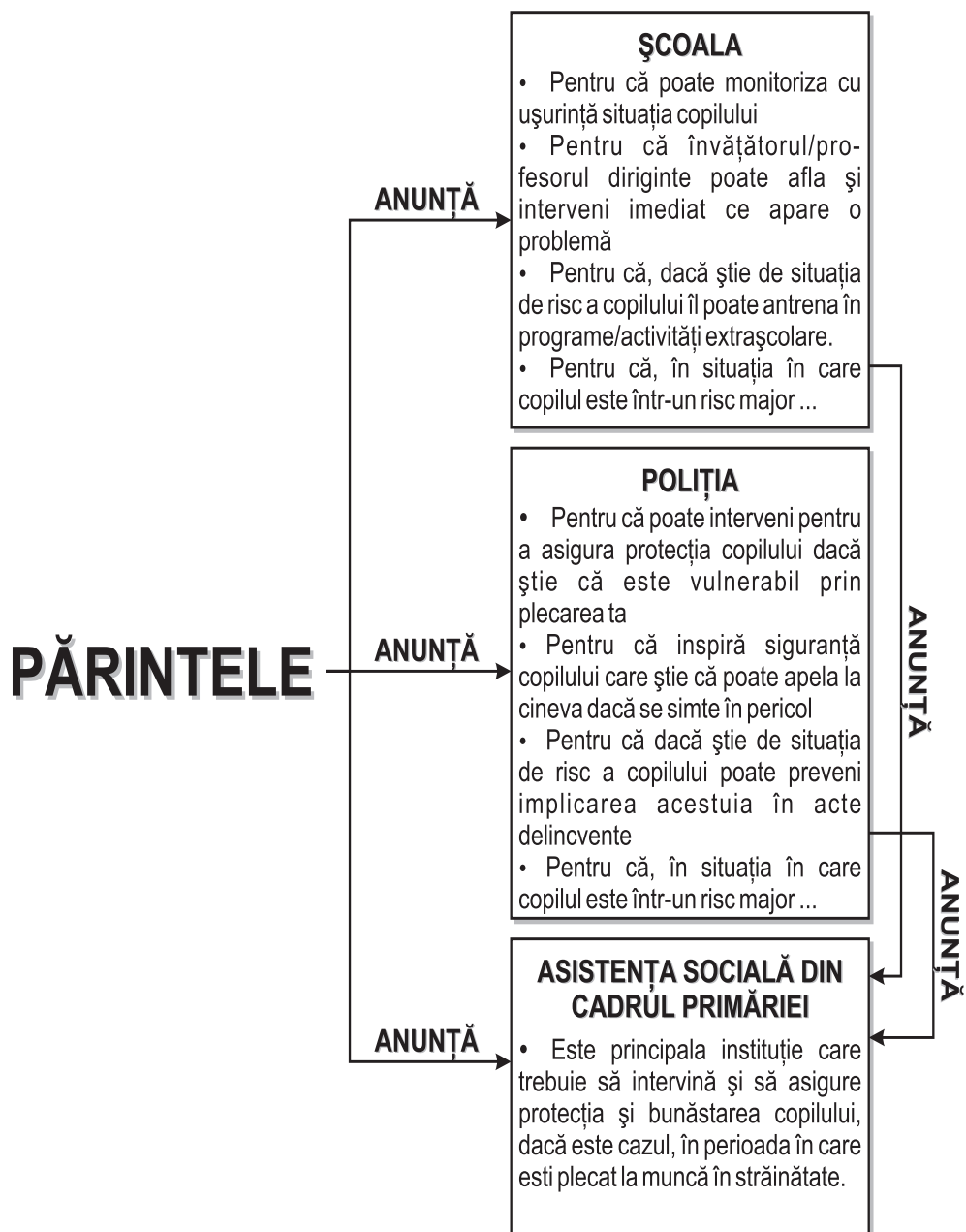
Sacrificiul este cel mai invocat motiv pentru care părinții își lasă copiii în țară și pleacă în străinătate. Dar oare știu care este și părerea copiilor? De multe ori ei gândesc altfel.

„Dacă aș afla că mama vrea să plece la muncă undeva în străinătate ar fi dezastru pentru că vreau să fie mereu lângă mine.”

„Nu vreau ca mama să plece de lângă mine fiindcă mi-ar fi dor de ea și de tata.”

Acestea sunt câteva răspunsuri ale unor copii dintr-o comună din județul Iași, unde s-a realizat o dezbatere pe această temă. Din toate aceste răspunsuri răzbate nevoia acută a copiilor de dragostea și de prezența părinților, în special a mamei. Atașamentul dintre părinți și copii le creează acestora sentimentul de siguranță. Prezența lor le menține acest sentiment. Copiii se simt în siguranță doar în apropierea părinților. Bunicii, frații, rudele au rostul lor dar nu-i pot înlocui complet pe părinți. Aceasta oferă două dintre explicațiile unor posibile tulburări care apar la copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, demonstrate în studiile realizate pe această temă.

Instituții cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate

ROMÂNIA						
Denumirea instituției	Județ	Adresă	Telefon (+4)	Fax (+4)	Pagina web / E-mail	
Inspectoratul Școlar Județean	Iași	Str. Nicolae Bălcescu, nr. 26	0232 268 019 0232 268 014 0232 268 015	0232 267 705	http://isj.is.edu.ro/site/news.php	
	Vaslui	Strada Donici, nr. 2	0235 311 928	0235 311 715	http://isj.vs.edu.ro/pagina1.html?err=1	
	Botoșani	Str. Nicolae Iorga, nr. 28	0231 584 050 0231 584 052	0231 584 052	http://www.isj.botosani.ro/nou/ E-mail: isj@isj.bt.edu.ro	
Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului	Iași	Str. Vasile Lupu, nr. 57A	0232 477 731	0232 279 654	http://www.dasiasi.ro	
	Vaslui	Șos. Naționala Vaslui - Iași, nr. 1	0235 315 138	0235 315 346	http://82.77.209.226/pcvs/index.php E-mail: dgaspcvs@yahoo.com	
	Botoșani	Str. Maxim Gorki, nr. 4	0231 537 993	0231 511 047	E-mail: dgaspcbt@yahoo.com	
Inspectoratul de Poliție Județean	Iași	Str. Mihai Costăchescu, nr. 6	0232 302 003 0232 302 006 0232 302 106 prevenire	0232 302 175	http://is.politiaromana.ro/ipj_iasi/Prima_pagina.php	
	Vaslui	Str. Hagi Chiriac, nr. 1	0235 303 004 0235 303 010 prevenire	0235 311 352	http://vs.politiaromana.ro	
	Botoșani	Str. Mihai Eminescu, nr. 57	0231 507 006 0231 507 105 prevenire	0231 518 523	http://bt.politiaromana.ro	

REPUBLICA MOLDOVA				
Denumirea instituției	Raion	Adresă	Telefon (+373)	Fax (+373)
Direcția Generală Raională Învățământ, Tineret și Sport	Călărași	Str. Biruinței, nr. 1	24422603	24420717
	Fălești	Str. Ștefan cel Mare, nr. 50	25923136 25922748	25922748
	Telenești	Str. 31 august, nr. 9	25822009	25823364
Secția Asistență Socială și Protecția Familiei	Călărași	Str. Biruinței, nr. 1	24420964	24423633
	Fălești	Str. Ștefan cel Mare, nr. 50	25922548 25922151 25924382	25922548
	Telenești	Str. Renașterii, nr. 87	25824411	25822548
Comisariatul de Poliție	Călărași	Str. Alexandru cel Bun, nr. 149	244255214	24420980
	Fălești	Str. Mihai Eminescu, nr. 18	259255781	25922633
	Telenești	Str. Dacia, nr. 5	258255903 25822980	25823078

